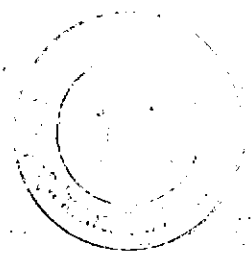

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ จาก พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 จากกฎกระทรวงซึ่งออกตามความใน พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 จากหนังสือสั่งการของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จากหนังสือสั่งการของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งผลการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์อำเภอ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการบริหารงานด้านวิชาการของนักการศึกษาจากตำรา ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แล้วนำขอบเขตการปฏิบัติงานด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์อำเภอ หลักการ บริหารงานด้านวิชาการและข้อคิดเห็นของนักการศึกษาทั้งหลายมาใช้ในการสร้างแบบ สอบถาม แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามเหล่านั้นมาวิเคราะห์เป็นความคิดเห็นของศึกษา นิเทศก์อำเภอในภาคเหนือที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดต่อไป

ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์อำเภอ

ในฐานะที่ศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ของ บริหารการศึกษาในอำเภอให้เจริญก้าวหน้าไปทั่วทุกตำบล จึงมีภารกิจที่จะต้องปฏิบัติมากมาย หลายประการด้วยกัน สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น ภารกิจที่ สำคัญยิ่งของศึกษานิเทศก์อำเภอคือการควบคุม ส่งเสริม งานทางด้านวิชาการ แต่เนื่อง จากงานทางด้านวิชาการเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง ไม่สามารถจะกำหนดให้แน่ชัดลง ไปได้ว่ามีขอบเขตเพียงไร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ของศึกษานิเทศก์อำเภอจากกฎหมาย จากคำสั่ง และหนังสือสั่งการของกระทรวงศึกษาธิการ และหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย และได้พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอมีภารกิจในการ ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 5404/2494 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2494 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านวิชาการไว้ในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ การจัดเกี่ยวกับหลักสูตรการสอน การจัดเกี่ยวกับประมวลการสอน การจัดเกี่ยวกับตำราเรียน การจัดเครื่องใช้ในการสอน

ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาไว้ตามมาตราต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ มาตรา 5 ให้ศึกษาธิการอำเภอเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษาโดยตำแหน่ง

มาตรา 18 ให้เป็นผู้สอบ การสอบไล่ประโยคประถมศึกษา

ตามกฎกระทรวงกรมการ ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 (ฉบับที่ 2) ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

ข้อ 19 ให้โรงเรียนประถมศึกษา สอนตามหลักสูตรซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้

ข้อ 20 ให้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา เสนอการรายงานสอนของโรงเรียนต่อศึกษาธิการอำเภอ และเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะใช้ได้ และศึกษาธิการอำเภอจะสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขการรายงานก็ได้

ข้อ 22 การเลือกใช้แบบเรียนสำหรับหลักสูตรประถมศึกษา ให้ครูใหญ่เลือกใช้ แต่เฉพาะแบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ได้ ในโรงเรียน และต้องได้รับอนุมัติจากกรมการอำเภอก่อน

ตามหลักการและวิธีการจัดการศึกษาประชาบาลในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม และควบคุมเกี่ยวกับงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเรื่อง การกำหนดหลักสูตร การวัดผลการศึกษาและการนิเทศงาน¹

¹กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, ศึกษาประชาบาล (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2518), หน้า 12.

กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งการตามหนังสือที่ ศธ.0201/19891 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2515 ให้ศึกษาธิการอำเภอซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีหน้าที่สำคัญในการที่จะควบคุม สนับสนุน และส่งเสริมงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้หมั่นออกไปตรวจเยี่ยมโรงเรียนประชาบาล เพื่อตรวจตราการปฏิบัติงาน และให้คำแนะนำทางวิชาการ เช่น ตรวจแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน การวัดผลการศึกษา และในปี พ.ศ. 2516 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ² ได้วางแผนตรวจเยี่ยมโรงเรียนของศึกษาธิการอำเภอไว้ว่า ให้ศึกษาธิการอำเภอออกตรวจและนิเทศการศึกษาทุก ๆ โรงเรียน ในเขตอำเภอ โรงเรียนละ 2 ครั้งต่อปี โดยต้องทำแผนปฏิบัติการแล้วเสนอขออนุมัติก่อนดำเนินการตรวจและนิเทศนอกเหนือจากแผนปฏิบัติการให้ตรวจและนิเทศได้ตามความจำเป็น

เมื่อพิจารณาจากหน้าที่ทางด้านการวิชาการของศึกษาธิการอำเภอในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 จากกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติ ฉบับดังกล่าว จากเอกสารของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และหนังสือสั่งการของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว จะเห็นได้ว่า ศึกษาธิการอำเภอต้องปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ทำการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ ทุกโรงเรียนในเขตอำเภอ อย่างน้อยโรงเรียนละ 2 ครั้งต่อปี
2. ดำเนินการสอบไล่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7
3. ควบคุมให้โรงเรียนประถมศึกษาสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
4. ควบคุมการใช้แบบเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
5. พิจารณาอนุมัติการรายงานของโรงเรียนประถมศึกษา

²สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการประชุมศึกษาธิการจังหวัด หัวราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2517 (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ), หน้า 66.

การที่จะบริหารงานให้ได้อลคี่นั้น ฤญญู สาขร³ ไคกล่าวว่ ผูู้จะบริหารงาน คำนวิชากร ควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักสูตร ประมวลการสอน ตารางสอน อุปกรณ์การสอน แบบเรียน ห้องสมุดโรงเรียน และการสอนต่าง ๆ

สรุปได้ว่ การที่ศึกษาธิการอำเภอจะปฏิบัติงานคำนวิชากรในโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ได้อลคี่และเป็นไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ควรมีความรู้ในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. การนิเทศการศึกษา
2. หลักสูตร
3. แบบเรียน
4. ประมวลการสอน
5. ตารางสอน
6. อุปกรณ์การสอน
7. การวัดผล
8. ห้องสมุดโรงเรียน

การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดของศึกษาธิการ อำเภอนั้น จะไม่ได้รับผลสมตามความมุ่งหมาย ถ้าหากศึกษาธิการอำเภอไม่มีความรู้ในเรื่องความหมายของการนิเทศการศึกษา จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา หลักการนิเทศการศึกษา ตลอดจนทักษะที่จำเป็นของการนิเทศการศึกษา

---

³ฤญญู สาขร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2519), หน้า 235.

กู๊ด⁴ (Good) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึงความพยายามหลายอย่างของผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาที่จะช่วยแนะนำครู เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาจะช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ ช่วยพัฒนาตัวครู ช่วยเลือกและปรับปรุงการประเมินผล การสอน เบอร์ตัน และ บรูคเนอร์⁵ (Burton and Brueckner) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายถึงกลวิธีของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนโดยความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายฝ่าย เพื่อก่อให้เกิดความเจริญของงานและพัฒนาการแก่เด็ก

สำหรับนักการศึกษาไทย สาย ภาณุรัตน์⁶ มีความเห็นว่า การนิเทศการศึกษามีความหมายถึง ความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพ ทั้งด้านการเรียนการสอน พันัส ทัศนาคินทร์⁷ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การปรับปรุง ส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษามีโครงการบังคับหรือคอยจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์อันดี

จากความคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว จึงสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาคือกระบวนการดำเนินการทุกอย่างที่จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความมุ่งหมายทางการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

⁴ Carter V. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw-Hill, Company, Inc., 1959), p. 539.

⁵ William H. Burton, and Lee Brueckner, Supervision : A Social Process, (New York : Appletion Century Crofts, 1955), p. 11.

⁶ สาย ภาณุรัตน์, "การนิเทศการศึกษาคืออะไร", คู่มือนิเทศการศึกษา (พระนคร : แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 11 - 13.

⁷ พันัส ทัศนาคินทร์, หลักบริหารโรงเรียน (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 148.

ปัจจุบันประชากรในโลกได้เพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว จำนวนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจึงเพิ่มมากขึ้นด้วย ประกอบกับวิทยาการต่าง ๆ ได้พัฒนาออกไปอย่างกว้างขวาง นักเรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้อีกต่าง ๆ มากขึ้นไปด้วย เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ ขอบเขตของการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องขยายวงกว้างออกไปมากกว่าขอบเขตของการนิเทศการศึกษาในสมัยก่อน เอลสบรี เมคสนลดี และวิน⁸ (Elsbree, McNally and Wynn) ได้ศึกษาเรื่องการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและได้กล่าวไว้ว่า "ขอบเขตของการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันได้ขยายวงกว้างออกไป เพราะจะครอบคลุมการเรียนการสอนทั้งหมด คือรวมทั้งตัวครู ห้องเรียน นักเรียน หลักสูตร หนังสือเรียน อุปกรณ์การสอน และอุปกรณ์การเรียน ชุมชนและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบโรงเรียน ตัวการต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนและการเรียน เช่น ตารางสอน การจัดโรงเรียน การจัดหลักสูตร นโยบายควบคุม ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน วิธีประเมินผลการเรียนของนักเรียน ซึ่งรวมทั้งการจัดสอบ การออกข้อสอบ วิธีและเนื้อหาวิชาที่สอบ การเสนอผลการเรียนและรายงานต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนไปให้บุคคลากร การจัดหาเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์มาให้โรงเรียน วิธีเลือกและบริหารงานเกี่ยวกับวัสดุครุภัณฑ์เหล่านั้น ตลอดจนขวัญและการบำรุงขวัญของบุคลากรภายในโรงเรียน"

ฟรานเซท⁹ (Franseth) ได้ศึกษาเรื่องหลักการนิเทศการศึกษาและได้เสนอแนะหลักการนิเทศศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาจะไหลลงสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อการนิเทศศึกษานั้น ได้ให้ความสำคัญแก่วิธีการแก้ปัญหาอย่างมี

002821

⁸William S. Elsbree, Harold J. McNally and Richard Wynn, Elementary School Administration and Supervision (New York : American Book Company, 1967); pp. 144-145.

⁹Franseth, Supervision as Leadership (New York : Row Peterson and Company, 1961), pp. 23-28.

เหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งได้ตกลงร่วมกันโดยคณะครูและศึกษานิเทศก์ และการนิเทศจะมีความหมายสำหรับครู ก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้อง และมีผลต่อผู้รับการนิเทศนั้นโดยตรง นั่นคือ จะต้องมีครูมีส่วนร่วมในการพิจารณาว่า จะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในเรื่องใดจึงจะเป็นที่ต้องการของเขา นอกจากนี้ในการนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ยืดหยุ่นและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการช่วยเหลือครู และจะต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และการนิเทศการศึกษาจะได้ผลควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาและจะช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหาตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน อัดัมส์และดิกกี¹⁰ (Adams and Dickey) ได้เสนอแนวความคิดสำคัญเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยให้ครูรู้จักคิดค้นหาวิธีการทำงานด้วยตนเองอย่างอิสระ ศึกษานิเทศก์ไม่ควรกำหนดให้ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง และไม่จำเป็นต้องคอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา การนิเทศควรมุ่งให้ครูคิดทำงานและตัดสินใจด้วยตนเอง ศึกษานิเทศก์ควรช่วยให้ครูรู้จักวิเคราะห์ปัญหาช่วยให้ครูเรียนรู้ว่าอะไรเป็นปัญหาที่กำลังประสบอยู่และจะหาวิธีแก้ไขได้อย่างไร ควรมุ่งให้ครูเกิดความรู้สึกมั่นใจ เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองด้วยการให้กำลังใจ เพื่อให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหาด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ศึกษานิเทศก์ควรช่วยให้ครูรู้จักแหล่งวิชาการ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสอนได้ นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ควรช่วยเผยแพร่กิจการความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนให้ประชาชนทราบและเข้าใจ สำหรับการนิเทศการศึกษานั้น ศึกษานิเทศก์ควรช่วยให้ครูเข้าใจแนวปรัชญาการศึกษาที่ถูกต้อง และต้องแนะนำให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้าใจจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตรงกัน แต่ในเวลาเดียวกันก็ของให้ครูมีอิสระในการเลือกหาวิธีการเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยวิธีของตนเอง และ

10. Harold P. Adams, and Frank G. Dickey: Basic Principles of Supervision (New York : American Book Company, 1953), pp.

ในการนิเทศการศึกษานั้น ควรใช้ภาษาขางาย ๆ แนะนำให้ครูเข้าใจแนวปรัชญาและปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนจะต้องสอดคล้องสนองความต้องการของสังคมด้วย

เมื่อได้พิจารณาถึงหลักการนิเทศการศึกษาตามที่นักการศึกษาตั้งกล่าวข้างต้นกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ในฐานะที่ศึกษานิเทศการอำเภอเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ทางคานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา จึงต้องทำหน้าที่นิเทศการศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ การวางแผนปฏิบัติงานคานวิชาการของอำเภอ จัดทำและควบคุมการสอนของอำเภอ ควบคุมและส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน จัดให้มีการประชุมอบรมทางคานวิชาการ ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือทางคานวิชาการแก่ครูโรงเรียนและครูเมื่อได้รับการร้องขอ ผลิตและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ คนควา ทดลอง และวิจัยงานทางวิชาการ เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางคานวิชาการต่อเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาในอำเภอ ประสานงานระหว่างคณะครูและเจ้าหน้าที่บริหารในอำเภอและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2516 กระทรวงศึกษาธิการ¹¹ ได้วางแผนการตรวจนิเทศโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า ให้ศึกษานิเทศการอำเภอวางแผนปฏิบัติงานเป็นรายปี โดยกำหนดให้ศึกษานิเทศการอำเภอตรวจเยี่ยมโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน ๆ ละ 2 ครั้งต่อปี แผนปฏิบัติงานต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแล้วแต่กรณี การตรวจและนิเทศยกเว้นจากแผนปฏิบัติงานให้ตรวจและนิเทศได้ตามความจำเป็น และเมื่อทำการตรวจนิเทศโรงเรียนประถมศึกษาแล้ว ศึกษานิเทศการอำเภอจะต้องรายงานผลการตรวจนิเทศให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ เมื่อนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งการอย่างใดแล้ว ศึกษานิเทศการอำเภอจะต้องแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและติดตามผลต่อไปว่าได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำสั่งการของนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดหรือไม่ เพียงใด

¹¹ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการประชุมศึกษานิเทศการจังหวัดทั่วราชอาณาจักร ประจำปี 2517, (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2517),

นอกจากจะรู้งถึงจุดหมายของงานนิเทศการศึกษา หลักการนิเทศการศึกษา และวิธีการตรวจเยี่ยมโรงเรียนประถมศึกษาแล้ว ศึกษานิเทศกรอำเภอควรมีคุณสมบัติที่ดีของผู้ที่จะทำงานนิเทศศึกษาคือ เพราะการนิเทศการศึกษาต้องการการมองเห็น โดยรอบ เป็นการมองเห็นอย่างกว้างขวาง ซึ่งต้องอาศัยการฝึกอบรมเป็นอย่างดีของผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้ที่จะทำงานนิเทศการศึกษาไม่ควร เป็นผู้ที่มีความคิดคับแคบ ยึดมั่นอยู่แต่สภาพการณ์อย่างเดียว มองเห็นการสอนและวัตถุประสงค์ของการสอนอยู่แค่มุมเดียว โดยควรมีคุณสมบัติต่อไปนี้ คือ มีความรู้ความเข้าใจวิธีให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี เขาใจสภาพสังคม สภาพของครูและนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน มีความรับผิดชอบต่องานนิเทศการศึกษา ซึ่งมีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและอย่างดองแท้ในหมู่นักเรียน และควรใช้วิธีนิเทศศึกษาคือ สติปัญญา และเหตุผล

ในฐานะของผู้นิเทศการศึกษา ศึกษานิเทศกรอำเภอจำเป็นต้องทำงานร่วมกับนายอำเภอในฐานะของหัวหน้าส่วนอำเภอ หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ และคณะครูในโรงเรียน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการช่วยเหลือให้การนิเทศการศึกษาได้ผลดีด้วย Kimball Wiles¹² (Kimball Wiles) ได้มีความเห็นว่า ผู้ที่จะทำงานนิเทศการศึกษาได้ผลดีนั้น จะต้องมีการศึกษาค้นคว้า ทักษะด้านผู้นำ เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้แก่ครู ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อทำหน้าที่ติดต่อกับครู และผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ถ้าผู้นิเทศการศึกษามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแล้ว ก็จะทำให้การปฏิบัติงานไม่ขัดแย้งตามความมุ่งหมาย ทักษะในกระบวนการหมู่พวก ทั้งนี้เพราะการนิเทศการศึกษาต้องทำเป็นคณะ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากหมู่คณะแล้ว การนิเทศการศึกษาก็จะไม่ดำเนินไปด้วยดี ผู้ที่จะทำงานนิเทศการศึกษา จึงควรมีความรู้ในกระบวนการหมู่พวก เช่น ให้ครูทุกคนมีโอกาสเป็นผู้นำ รู้จักการดำเนินการประชุมใหม่ประสิทธิภาพ สร้างวินัยให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ มีการวางแผนร่วมกันทั้งคณะ มีการติดตามผลงานร่วมกัน

12

Kimball Wiles, Supervision for Better Schools (New York : Prentice - Hall, Inc., 1952), pp. 11-18.

ทักษะในด้านการบริหารงานบุคคล เพราะการนิเทศการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาตัวครูโดยตรง จึงมีการเริ่มต้นตั้งแต่คัดเลือกหาครูที่ดีมาทำงาน ช่วยเหลือฝึกฝนให้ครูสามารถทำงานควยดี ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้ามั่นคงในอาชีพเพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน ทักษะในด้านการประเมินผล เพราะการนิเทศการศึกษาของมีการประเมินผลอยู่เสมอ เพื่อจะได้ทราบผลงานที่ได้ทำไป และจะได้แก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การที่ศึกษานิเทศการอำเภอจะทำการนิเทศการศึกษาให้โดยดลดังนี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ ทั้งในด้านวิชาการและด้านบริหารการศึกษา มีบุคลิกภาพเหมาะสมและได้รับการอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี

หลักสูตร

หน้าที่ที่สำคัญในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของศึกษานิเทศการอำเภออีกด้านหนึ่งก็คือ การควบคุมให้โรงเรียนประถมศึกษาคำเนินการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ศึกษานิเทศการอำเภอจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความหมายของหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตร ที่รวมทั้งขอบกพรองต่าง ๆ ของหลักสูตร

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์¹³ (Saylor and Alexander) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึงบรรดาความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดผลการเรียนที่โรงเรียนพึงปรารถนา ทั้งในสถานการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน บอบบิท¹⁴ (Bobbitt) มีความเห็นว่า หลักสูตรหมายถึงประมวลประกอบการทั้งหมดที่ครูสอนให้แก่เด็กเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตเป็นผู้ใหญ่ที่

¹³Galen Saylor, and William M. Alexander, Curriculum Planning for Better Teaching and Learning (New York : Rinehart and Company, Inc., 1957), p. 4.

¹⁴Franklin Bobbitt, The Curriculum (Holt : Rinehart and Winston, Inc., 1974), p. 4.

สมบูรณ์ในอนาคต ส่วน สุมิตร คุณานุกร¹⁵ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งในและนอกหลักสูตรซึ่งโรงเรียน จัดขึ้น

จากความหมายของหลักสูตร กามที่นักการศึกษาข้างต้นได้กล่าวมานี้ แสดงว่าหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ระบบการศึกษาของสังคมใดก็ตามจะกำหนดหรือไม่ว่าจะต่องอาศัยหลักสูตรเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ เพราะหลักสูตรได้รวมกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายของผู้เรียนเข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด เพื่อเป็นรากฐานของกระบวนการเรียนและได้จัดไว้ในโปรแกรมการสอนของหลักสูตรทั้งสิ้น ซึ่งจะมีผลให้นักเรียนได้มีการพัฒนาในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา ตลอดจนอารมณ์และสังคมตรงตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

หลักสูตรประถมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันได้ประกาศใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ตลอดระยะเวลาที่ประกาศใช้นี้ ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ความมุ่งหมายของหลักสูตรรวมทั้งเนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาและพัฒนาประเทศตลอดมา ในปี พ.ศ. 2513 กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ขึ้นคณะหนึ่งตามคำสั่งที่วก 247/2513 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2513 และให้คณะกรรมการคณะนี้มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการและกลุ่มปฏิบัติการตามที่มีความจำเป็นและเห็นสมควร

คณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรได้แต่งตั้งอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่มีอะไรที่คืออยู่แล้วบ้าง มีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง ที่ควรที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือแก้ไขรวมทั้งพิจารณาว่า มีอะไรบ้างที่ล้าสมัยไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ควรคัดออกโดยคำนึงถึงสภาพและเหตุการณ์ปัจจุบันของประเทศที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อนุกรรมการดังกล่าวข้างต้นได้ทำการ

¹⁵ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2518), หน้า 2

วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503¹⁶ แล้ว ปรากฏว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 มีความไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น หลักสูตรกำหนดความมุ่งหมายไวกว้างจนเกินไป ความมุ่งหมายไม่สอดคล้องกับความจริงอันเป็นลักษณะเฉพาะของบ้านเมืองไทย และมีกำหนดลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนไวด้วยซึ่งยากต่อการนำไปใช้ เนื้อหาในหลักสูตรมุ่งให้รายละเอียดข้อเท็จจริงต่าง ๆ มากเกินไป และไม่ทันกับวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรไม่มีส่วนพัฒนาระบบความคิดของนักเรียนและไม่ช่วยให้นักเรียนมีวิสัยทัศน์ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสอนให้ทันตามหลักสูตรเป็นไปได้ยาก เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดครู ขาดอุปกรณ์การสอน ขาดหนังสือแบบเรียน รวมทั้งวิธีการสอนของครูส่วนใหญ่จะให้นักเรียนจดคัดลอกท่องบ่น ไม่ได้สอนให้นักเรียนฝึกฝนความคิดและค้นคว้าหาเหตุผลข้อเท็จจริง

จากขอบทรวงของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ความที่อนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรได้ทำการวิเคราะห์ไว้นั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีความเห็นว่าจะได้มีการยกวางหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและแผนพัฒนาประเทศ จึงได้แต่งตั้งกรรมการยกวางหลักสูตรขึ้นใหม่ ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 716/17 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2517 และเมื่อกรรมการทำการยกวางหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ได้มีการประชุมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตร ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย ศึกษาธิการเขต ศึกษาานิเทศก์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้แทนมหาวิทยาลัย ผู้แทนวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาการศึกษาทั้งวิชาการศึกษาและวิชาสามัญ ผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษา ครูใหญ่ ครูและคณะอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาได้จัดทำสำเร็จในเดือนสิงหาคม 2518¹⁷

¹⁶วารสารวิจัยทางการศึกษา, รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพุทธศักราช 2503 เล่มที่ 4, ฉบับที่ 2, พฤษภาคม-สิงหาคม, 2517.

¹⁷กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2518), หน้า 6.

หลังจากได้ทำการยกร่างหลักสูตรประถมศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ¹⁸ ได้มีคำสั่งที่ วก 46/2519 ลงวันที่ 15 มกราคม 2519 ให้ทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษาที่ยกร่างขึ้นใหม่ในปีการศึกษา 2519 โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้หารือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกโรงเรียนในภาคต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นโรงเรียนทดลองจำนวน 25 โรงเรียน คือ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 4 โรงเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาล 4 โรงเรียน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 13 โรงเรียน โรงเรียนราษฎร์ 4 โรงเรียน หากผลการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับร่างขึ้นใหม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ กระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2521

สำหรับหลักสูตรประถมศึกษาที่กำลังทดลองใช้อยู่ในขณะนี้ จัดขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานของผู้ที่กำลังอยู่ในวัยเรียน ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดไว้มีองค์ประกอบและรูปแบบที่สมบูรณ์ในตัวเอง เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในทุกภูมิภาค เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยได้กำหนดหลักการใจกว้างการจัดการศึกษาต้องจัดเพื่อปวงชน มุ่งให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษาที่กำลังทดลองใช้ยังมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนมี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทักษะ ประกอบด้วยภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต วาดควยกระบวนการแก้ปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในสถานต่าง ๆ เพื่อการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี กลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย วาดควยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ วาดควยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน ประสบการณ์พื้นฐานในการอาชีพและความรู้พื้นฐานในการทำงาน สำหรับภาษาต่างประเทศ ไม่เป็นวิชาบังคับในระดับประถมศึกษา ถ้าโรงเรียน

¹⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม หน้า 7 - 10.

โดยประสงค์จะทำการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ก็อาจจะจัดได้
 ในรูปประสบการณ์ชีวิต ส่วนในเรื่องของคำสอนและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ใช่
 ศาสนาพุทธ แต่เป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนับถือ โรงเรียนย่อมทำได้โดย
 สอนควบคู่กันไปกับการเรียนวิชาจริยศึกษา ซึ่งอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ท้องถิ่น
 ท้องมีโครงการสอนซึ่งศึกษาธิการ เขตของเขตศึกษานั้นอนุมัติ และในเรื่องการจัด
 มาดลประสบการณ์ให้ผู้เรียนนั้น จะต้องยึดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็กและตามความต้องการ
 ของท้องถิ่น เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม หลักสูตรจะได้ผลสมตามความมุ่งหมายทางการศึกษาจะต้องเป็น
 หลักสูตรที่มีเนื้อหาวิชาตรงตามความต้องการ ตรงตามวัย และตรงกับความสนใจของนักเรียน
 นอกจากนี้จะต้องตรงกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับความต้องการของ
 สังคมด้วย ภิญโญ สาคร¹⁹ ได้ศึกษาเรื่องลักษณะของหลักสูตรที่ดีและได้กล่าวว่
 หลักสูตรที่ดีจะต้องตรงกับความมุ่งหมายทางการศึกษา ตรงกับลักษณะของพัฒนาการของ
 เด็กวัยต่าง ๆ ตรงตามลักษณะความต้องการ ความสนใจของนักเรียน และสังคม ตรง
 ตามลักษณะของวัฒนธรรมชนบทรรมนิยมประเพณีของชาติ มีเนื้อหาของเรื่องที่จะสอน
 บริบูรณ์พอที่จะทำให้เด็กนักเรียนเจริญงอกงามในทางเชาวน์ปัญญา การใช้ความคิดและการ
 วิเคราะห์วิจารณ์ บอกแนวทางสอนและวิธีสอนอันเหมาะสมรวมทั้งบอกแนวและวิธีวัดผล
 ไว้อย่างชัดเจน หลักสูตรที่ดีควรมีความยืดหยุ่นคล่องตัว เปิดโอกาสให้ครูเลือกได้ ช่วยให้นักเรียน
 รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มของนักเรียน ส่ง
 เสริมการทำงานโดยอิสระของนักเรียน เนื้อหาวิชาต้องเหมาะสมกับชีวิตประจำวันของ
 นักเรียน และต้องต่อเนื่องกันไปอย่างมีระเบียบ ไม่ข้ามชั้นหรือกระโดดจนเกินระดับ
 ความรู้ของนักเรียน

การที่จะควบคุมให้โรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร
 นั้น ศึกษาศึกษาอำเภอมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของ

¹⁸ภิญโญ สาคร, เรื่อง เคิม หน้า 238.

หลักสูตรเป็นอย่างดี รวมทั้งทราบถึงขอบปรองและลักษณะที่ดีของหลักสูตร เข้าใจถึงความมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาฉบับที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน และหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังทดลองใช้อยู่ เพื่อแนะนำให้ครูเข้าใจเมื่อทำการนิเทศการศึกษาหรือตรวจเยี่ยมโรงเรียน นอกจากนี้ควรมีความรู้อย่างละเอียดของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำลังทดลองใช้อยู่ และมีโครงการที่จะประกาศใช้ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2521 อันจะทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2521 แล้ว

แบบเรียน

ตามกฎกระทรวงกรรมการซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 (ฉบับที่ 2) ข้อ 22 ได้กำหนดไว้ว่า หนังสือที่ใช้เป็นแบบเรียนสำหรับหลักสูตรประถมศึกษา ให้ครูใหญ่เลือกใช้เฉพาะแบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน และต้องได้รับอนุมัติจากกรมการอำเภอก่อน ถ้าครูใหญ่ต้องการใช้แบบเรียนอื่นให้ทำเรื่องราวขออนุญาตตามลำดับชั้นจนถึงกระทรวงกรรมการ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะใช้ได้

สำหรับการพิจารณาว่าหนังสือเล่มใดสมควรจะอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้หรือไม่นี้เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการโดยตรงโดยกระทรวงศึกษาธิการจะประกาศอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนได้ทั้งในของหนังสือเล่มนั้น ๆ

แบบเรียนที่เหมาะสมสำหรับใช้ในโรงเรียนประถมศึกษานั้น ตามประกาศของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2519 ได้กำหนดไว้ว่า จะต้องถูกต้องตามหลักวิชา เนื้อหาวิชาตรงที่กำหนด ภาษาที่ใสสะอาดเข้าใจง่าย และคามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจหนังสือตำราแบบเรียน พ.ศ. 2508 ได้กำหนดแนวการพิจารณาการตรวจหนังสือและการวางแบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น และหนังสือที่บุคคลภายนอกขออนุญาตจัดพิมพ์เพื่อใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนว่า จะต้องถูกต้องตามหลักวิชา ตรงตามหลักสูตร เนื้อเรื่องคำอธิบายและคำชี้แจงต้องมีความยกง่ายและเหมาะสมกับนักเรียนในชั้น

จากรายงานของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย²⁰ ได้แจ้งว่านักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทส่วนมากมีฐานะยากจน ขาดอุปกรณ์การเรียน เป็นเหตุให้คุณภาพการเรียนการสอนไม่ดีเท่าที่ควร แบบเรียนที่ใช้จึงไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งนัก และควรใช้แบบเรียนที่เหมาะสมมีราคาไม่แพงจนเกินไป พันัส หันนาคินทร์²¹ ได้เสนอหลักเกณฑ์การใช้แบบเรียนว่า แบบเรียนควรเหมาะสมกับจุดประสงค์ของโรงเรียนเป็นส่วนรวม และเหมาะสมกับจุดประสงค์ของวิชาโดยเฉพาะ แบบเรียนต้องมีความถูกต้องของเนื้อหา ซึ่งอาจจะดูจากผู้เขียนได้ว่า มีความรู้ในวิชานั้นเพียงไร และหนังสือนั้นพิมพ์ออกมานานแล้วหรือยัง ลักษณะการอธิบายเนื้อหาวิชาในแบบเรียนไม่ควรสูงเกินไปสำหรับเด็ก ถ้ามีการใช้ศัพท์ควรเขียนไว้ให้ชัดเจน มีตัวอย่างและรูปภาพเพียงพอ นอกจากนี้ควรพิจารณาในเรื่องของคุณภาพ การพิมพ์ คุณภาพของกระดาษและการเย็บเข้าเล่มว่าเหมาะสมเพียงพอนหรือไม่

การที่เด็กขาดแคลนแบบเรียนนั้น ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเรียนของเด็กเป็นอย่างมาก ครูจะหวังผลจากการสอนไม่ได้เลย และเป็นสาเหตุของการสูญเปล่าในวงการศึกษาเป็นอย่างมาก เกรียง เอี่ยมสกุล²² ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องโรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติว่า การแก้ไขอุปสรรคเรื่องนักเรียนขาดแคลนแบบเรียน จะทำได้ก็ด้วยการที่รัฐจัดหาแบบเรียนให้เด็กนักเรียนเท่านั้น จากรายงานของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย²³ ได้รายงานว่า กรมการปกครองในฐานะผู้ประสานงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้แก้ไขปัญหาระยะเด็กนักเรียนขาดแคลนแบบเรียนด้วยการจัดพิมพ์แบบเรียนแจก

²⁰ กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, เรื่องเดิม หน้า 29.

²¹ พันัส หันนาคินทร์, เรื่องเดิม หน้า 136 - 137.

²² เกรียง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ (ธนบุรี : โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา, 2510), หน้า 268 - 269.

²³ กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, การศึกษาประชาชนลาด 2514 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2514), หน้า 51.

ให้เด็กยากจนยืมเรียน และใกล้ชิดกับบริษัท ห้างร้าน โรงเรียน และผู้มีจิตศรัทธาเพื่อ
 ขอบริจาคแบบเรียนแล้วนำมาแจกจ่ายให้นักเรียนที่ยากจน นอกจากนี้กองการศึกษาผู้ใหญ่
 กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้ตั้งศูนย์รับบริจาคหนังสือจากประชาชนและหน่วยงานทั่วไป
 เพื่อนำหนังสือแบบเรียนมาแจกจ่ายให้นักเรียนที่ยากจนอีกด้วย สรุปได้ว่าในการเลือกแบบ
 เรียนใช้ในโรงเรียนนั้นจะต้องเลือกแบบเรียนที่ถูกต้องตามเนื้อหาวิชาของหลักสูตร มีเนื้อหา
 วิชาสอดคล้องกับประมวลการสอน นอกจากนี้ควรพิจารณาขนาดของตัวพิมพ์ ความถี่เด่นของ
 ภาพ คุณภาพของกระดาษ การเข้าและเย็บเล่ม ความทันสมัยของเนื้อเรื่อง และที่
 สำคัญที่สุดคือ ควรมีราคาไม่แพงจนเกินไปนัก. และในการแก้ไขปัญหาเรื่องความขาดแคลน
 แบบเรียนในโรงเรียนนั้น อาจทำได้ด้วยการขอบริจาคแบบเรียนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น
 สมาคม บริษัท ห้างร้าน และผู้มีจิตศรัทธา นอกจากนี้การที่โรงเรียนจัดทำแบบ
 เรียนไว้ประจำโรงเรียนเพื่อให้เด็กยืมเรียน ก็จะทำให้เด็กนักเรียนมีโอกาสได้ใช้แบบเรียน
 ครบทุกวิชา อันจะช่วยให้การเรียนของนักเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น

ประมวลการสอน

หลังจากที่ได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 แล้ว กรม
 วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ วก.404/2503 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2503
 ให้เจ้าหน้าที่การศึกษาแต่ละภาคการศึกษา (ปัจจุบันเรียกว่า เขตการศึกษา) จัดทำ
 ประมวลการสอนขึ้น เพื่อขยายความในหลักสูตรออกเป็นรายละเอียดที่เหมาะสมกับความ
 ต้องการของท้องถิ่น โดยให้ผู้อำนวยการกระทรวงของแต่ละภาคการศึกษามีอำนาจ
 อนุมัติประมวลการสอนใด ๆ ที่จะใช้ในภาคนั้นได้ตามที่เห็นสมควร

ถวิล สุริยงค์ และคณะ²⁴ ได้ให้ความหมายของประมวลการสอนไว้ว่า ประมวลการสอนคือสิ่งที่ขยายข้อความในหลักสูตรให้กว้างขวางละเอียดละออออกไปอีก โดยจะบอกความมุ่งหมายเรื่องที่จะสอน อุปกรณ์การสอนและการวัดผล ความมุ่งหมายจะบ่งให้ทราบว่าให้เด็กเรียนรู้เรื่องอะไร ใ้มีประสบการณ์ ใ้รู้เรื่องต่าง ๆ ทางกาย จิตใจ และสังคมอย่างไร เนื้อเรื่องคือสิ่งที่ให้เด็กเรียนรู้ ความภาคภูมิใจเป็นจริงในชีวิตของเด็ก ภาวะของสิ่งแวดล้อมและการแก้ปัญหาต่าง ๆ อุปกรณ์การสอน ทั้งประเภทหนังสือตำรา และประเภทสื่อทัศนศึกษา ตลอดจนทรัพยากร วิทยากรจากชุมชน ยอมจะช่วยให้การเรียนการสอนมุ่งเพื่อสมบูรณ์ขึ้น

กัญญา สาธร²⁵ ได้ศึกษาเรื่องการจัดประมวลการสอนและได้กล่าวว้ว่า ประมวลการสอนจะต้องรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาที่จะต้องการสอนตามหลักสูตรและต้องแจจแจง ขยายข้อความของวิชาต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้นเพื่อความสะดวกของครูผู้สอน แนะนำจำนวนชั่วโมงที่ควรสอน นอกจากนี้จะต้องบอกความมุ่งหมายของวิชาต่าง ๆ โดยละเอียด บอกเนื้อเรื่องของวิชาเป็นหัวข้อย่อย พร้อมควยระยะเวลาที่ควรใช้ในการสอน แต่ละหัวข้อ แนะนำอุปกรณ์การสอนที่คล้องใ้กับอุปกรณ์นั้น ๆ แนะนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรทำ เพื่อให้การสอนนั้น ๆ ได้ผลดี แนะนำวิธีวัดผลและหนังสือที่ควรใ้หรืออ่านประกอบวิชานั้น ๆ ไว้ด้วย

พนัส หันนาคินทร์²⁶ มีความเห็นเกี่ยวกับการจัดทำประมวลการสอนว่าควรคำนึงในเรื่องการแบ่งเนื้อหาวิชาตองพิจารณาถึงความเหมาะสมของกาลอากาศ เช่นการสอนเพาะปลูกไม่ควรอย่างยิ่งที่จะสอนในฤดูร้อน การสอนไฟฟ้าสถิตควรสอนในฤดูหนาวมากกว่าฤดูฝน และในการกำหนดเนื้อหาวิชาเป็นเดือน ๆ ควรจะตรวจใ้แน่ใจว่าในเดือนใ้มีเวลาเท่าไร เช่น ในเดือนสิงหาคมจะมีการหยุดภาคเรียนและมีการสอนประจำภาค ดังนั้น

²⁴ถวิล สุริยงค์ และคณะ, วิชาครู พ.ม. (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2515), หน้า 35.

²⁵กัญญา สาธร, เรื่องเดิม หน้า 239.

²⁶พนัส หันนาคินทร์, เรื่องเดิม หน้า 129 - 130.

เนื้อหาวิชาไม่ควรมีมากเท่าเดือนตุลาคม ในตอนต้นภาคเรียนนั้น อาจจะต้องเสียเวลาทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้ว จึงไม่อาจเรียนไปเร็วเท่าที่ควร และควรพิจารณาให้รอบคอบด้วยว่าจะหาแหล่งวิชา เครื่องมือโสตทัศนศึกษา และหนังสืออ้างอิงนอกเหนือจากตำราเรียนที่ใช้ในวิชานั้น ๆ ได้จากที่ใด และควรกำหนดว่าจะใช้วิธีใดบ้าง เพื่อครูจะตรวจความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนได้

เนื่องจากประมวลการสอนเป็นการขยายความในหลักสูตรซึ่งมีเนื้อหากว้าง ๆ ออกเป็นรายละเอียดที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น จึงเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นคู่มือในการจัดทำบันทึกการสอน เพื่อให้การสอนเป็นไปตามเนื้อหาวิชาและความมุ่งหมายที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการตรวจนิเทศการศึกษาโรงเรียนของศึกษานิเทศก์อำเภอ เพราะจะทำให้สามารถตรวจสอบได้ว่าครูได้ทำการสอนโดยยึดหลักสูตรเป็นหลักหรือไม่

ตารางสอน

ตามกฎกระทรวงธรรมการซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 (ฉบับที่ 2) ข้อ 20 ได้กำหนดไว้ว่า ให้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเสนอตารางสอนของโรงเรียนต่อศึกษานิเทศก์อำเภอ เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว จึงจะใช้ได้และศึกษานิเทศก์อำเภอจะสั่งเปลี่ยนแปลงตารางสอนก็ได้

การที่ศึกษานิเทศก์อำเภอจะสามารถพิจารณาอนุญาตหรือเปลี่ยนแปลงตารางสอนที่ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเสนอมาได้นั้น ศึกษานิเทศก์อำเภอควรจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของตารางสอนเป็นอย่างดี โดยทราบถึงลักษณะต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดทำตารางสอน หลักการจัดตารางสอน วิทยุ โย สาร²⁷ ได้ศึกษาเรื่องการจัดทำตารางสอนและได้กล่าวว่า ตารางสอนคือกำหนดวิชาและเวลาที่จะให้นักเรียนเรียนโดยละเอียดประจำวันตลอด

²⁷ วิทยุ โย สาร, เรื่องเดิม หน้า 240.

สัปดาห์ การจัดทำตารางสอนควรกำหนดชั่วโมงเรียนให้ไม่น้อยกว่าที่หลักสูตรกำหนด และจะคงพิจารณาความเหมาะสมว่าวิชาใดควรให้เรียนนานเท่าไรตามความเหมาะสมของวัยของนักเรียนด้วย การบรรจุวิชาเรียนจะต้องบรรจุวิชาครบตามหลักสูตร และควรคำนึงในเรื่องการกำหนดวิชาใดก่อนหลังไว้ด้วย เช่น ไม่จัดวิชาคณิตศาสตร์ไว้ก่อนบ่าย เพราะเป็นวิชาใช้สมองคิดมากควรจัดไว้ก่อนเช้า ไม่ควรจัดวิชาดนตรีไว้ตามหลังวิชาพลศึกษา เพราะนักเรียนเล่นกีฬาใหม่ๆ จะจับมันทั้งคนตรีคงลำบาก ในแต่ละวันนั้นเวลาเรียนตอนเช้าควรมากกว่าตอนบ่าย เพราะประเทศไทยเป็นประเทศร้อน อากาศตอนบ่ายจะอบอ้าวไม่สนับสนุนการเรียน วิชาที่ต้องใช้ความคิดมากไม่ควรจัดซ้อนกันในวันเดียว ควรสลับหรือกระจายให้ทั่วทั้งสัปดาห์ วิชายากที่ต้องเรียนสัปดาห์ละหลายวันไม่ควรจัดซ้อนอยู่ในวันเดียวเช่นกัน เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและลำบากแก่นักเรียนที่จะจัดทำการบ้านให้ทันในวันต่อไป ที่สำคัญที่สุดก็คือ ตารางสอนควรให้ความสะดวกแก่ครูด้วย เช่น ไม่จัดให้ครูสอนต่อเนื่องกันถึงสามชั่วโมง เพราะครูจะเหนื่อยเกินไป และจะคงคำนึงถึงความสะดวกของนักเรียนด้วย ตารางสอนควรทำให้เสร็จเรียบร้อยประกาศให้ครูและนักเรียนทราบทั่วกันก่อนวันเปิดเรียนเพื่อให้วันเกิดเรียนเป็นวันทำงานได้ทันทีและควรทำ 3 ชุด ชุดหนึ่งไว้ประจำชั้น ชุดสองให้ครูเป็นรายบุคคล เพื่อให้ครูทราบว่าในสัปดาห์หนึ่งจะคงสอนชั่วโมงใด วิชาใด อีกชุดหนึ่งเป็นชุดใหญ่รวมตารางสอนทุกชั้นเข้าด้วยกันเพื่อให้ครูใหญ่ได้ทราบว่าเวลาใดใครกำลังทำการสอนอยู่ชั้นใด

พนัส ทัศนาคินทร์²⁸ ได้ศึกษาเรื่องการจัดตารางสอนและได้เสนอแนะว่า ในการจัดทำตารางสอนนั้น ผู้จัดทำตารางสอนจะต้องทราบจำนวนนักเรียนในชั้นหนึ่ง ๆ ว่าแบ่งออกเป็นกี่ห้อง ระยะเวลาในการสอนในวันหนึ่งมีกี่ช่วง ช่วงละกี่นาที ในหนึ่งสัปดาห์มีระยะเวลาเรียนกี่ระยะ วันใดบ้าง จำนวนห้องเรียนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ลักษณะการสอนของครูเป็นรายวิชา สอนวิชาใดบ้าง หรือครูคนนี้จะสอนทุกวิชา ภาระของครูที่ทำการสอนว่า

²⁸พนัส ทัศนาคินทร์, เรื่องเดิม หน้า 131.

ใกล้เคียงกันหรือไม่แลวนำสิ่งเหล่านี้มาประมวลขึ้นเพื่อจัดทำตารางสอน.

ปัจจุบันนี้ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนครู²⁹ ครูที่ทำการสอนจึงมักต้องทำการสอนทุกวิชาในชั้นนั้น ๆ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงไม่มีปัญหาในเรื่องการจัดทำตารางสอนมากนัก นอกจากบางโรงเรียนซึ่งมีครูเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจทำการสอนโดยแบ่งเป็นสายวิชา หรือโรงเรียนที่มีครูพิเศษอาจให้ครูพิเศษสอนเป็นบางวิชาหลาย ๆ ห้อง ในกรณีนี้ควรจะได้มีการพิจารณาใช้ตารางสอนให้รอบคอบ ให้ตรงกับความต้องการของครูและองค์ประกอบที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนจริง ๆ

อุปกรณ์การสอน

หน้าที่หนึ่งของผู้บริหารในการตรวจนิเทศการศึกษาในโรงเรียนคือ การส่งเสริมให้ครูใช้อุปกรณ์การสอน เพื่อช่วยให้การเรียนของเด็กบังเกิดผลดี มีความเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนมากขึ้น อุปกรณ์การสอนนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการเรียนการสอนในปัจจุบัน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและโรงเรียนได้ใช้อุปกรณ์การสอนช่วยการสอนของครูให้มากขึ้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ³⁰ ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของอุปกรณ์การสอนว่า โรงเรียนสมัยปัจจุบันมีมากกว่าสมัยก่อนหลายเท่า และจะมากขึ้นเรื่อย ๆ ความหลักการศึกษาแผนใหม่มุ่งให้การศึกษาให้เหมาะแก่พัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคนโดยทั่วกัน ดังนั้นการสอนโดยใช้วาจาอย่างเดียวจึงไม่เป็นการเพียงพอและเนื่องจากวิชาที่ต้องเรียนในปัจจุบันมีมากกว่าสมัยก่อน ขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปมีรายละเอียด

²⁹กรมการปกครอง, เรื่องเก็บ หน้า 23.

³⁰กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, อุปกรณ์การสอน (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2513), หน้า 2 - 5.

มากยิ่งขึ้น เด็กสมัยนี้ต้องเรียนมากกว่าเด็กสมัยก่อน การที่จะให้เด็กค้นคว้าหาความรู้จากการอ่านหนังสือเพียงวิธีเดียวจึงไม่ได้ผล เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ สมัยนี้ครูมีจำนวนไม่พอกับจำนวนนักเรียนในโรงเรียน วงการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องชวนช่วยหาเครื่องมือใหม่ๆ ที่จะช่วยให้เด็กเรียนได้ผลทันความเจริญก้าวหน้าของโลกปัจจุบัน ในด้านคุณค่าของอุปกรณ์การสอนนั้น กรมวิชาการได้ชี้ให้เห็นคุณค่าของอุปกรณ์การสอนหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ ช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตามความเป็นจริง สามารถทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือปรับปรุงทัศนคติของผู้เรียนได้ ช่วยให้ผู้เรียนทั้งชั้นหรือทั้งหมู่ได้ประสบการณ์ร่วมกัน ประสบการณ์รวมจะช่วยให้เด็กเรียนร่วมกัน แบ่งปันความรู้แก่กัน รวมให้ความคิดเห็นและทำงานร่วมกันด้วยดี นอกจากนี้อุปกรณ์การสอนสามารถช่วยแก้ปัญหาเรื่องระยะทางและเวลาได้ สามารถช่วยให้นักเรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านั้นบางอย่างอาจใหญ่โตเกินไป เช่น โลกของเรา ไกลเกินไป เช่น ชีวิตของชาวเอากิโม ซ้ำเกินไป เช่น อากาศผลิบานของดอกไม้ เป็นต้น

ถวิล สุริยนต์ และคณะ³¹ ได้เสนอแนะหลักการเลือกอุปกรณ์การสอนไว้ว่า อุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้นั้น ควรจะเป็นของที่หามาได้ง่าย ๆ เช่น ของพื้นบ้านราคาถูก หรือเศษวัสดุเป็นของที่ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายใด ๆ ขึ้นแก่เด็กและผู้ใช้ เป็นของใช้ประโยชน์คุ้มค่า มีใช้ของเสียเงินมาก เปลืองแรงมาก แต่ประโยชน์ที่ได้นั้นมีแต่เพียงเท่านั้น

ในปี 2504 กรรณีย์ เล็กวิจิตร³² ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี และได้พบว่าครูส่วนมากมีความรู้สึกว่าการใช้อุปกรณ์การสอนของตนช่วยให้ผลการสอนได้ผลดี ทำให้เด็กพอใจ สนใจ และเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น แต่สาเหตุที่ครูไม่ใช้อุปกรณ์การสอนกันเนื่องจาก

³¹ ถวิล สุริยนต์ และคณะ, เรื่องเดิม หน้า 39.

³² กรรณีย์ เล็กวิจิตร, ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูโรงเรียนรัฐบาล วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504.

ครูไม่สามารถผลิตอุปกรณ์การสอนเองได้ ไม่ทราบว่าหาวัสดุอุปกรณ์การสอนได้จากที่ใด เลือกใช้อุปกรณ์ไม่ถูก ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมให้ใช้อุปกรณ์การสอนมาก่อน และเบื่อนายทอดอยเพราะไซแล้วไม่ไคยลอะไรเลย

ในปีเดียวกัน สุวรรณ เทียนหิรัญ³³ ได้ทำการสำรวจความเห็นของครูที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา และได้พบว่า สาเหตุที่ครูประถมศึกษาไม่ชอบใช้อุปกรณ์การสอนมีหลายประการด้วยกัน เช่น ครูไม่มีอุปกรณ์ใช้ ไม่มีงบประมาณในการจัดทำ ใช้อุปกรณ์การสอนไม่เป็น และไม่มีการเตรียมการสอนมาก่อน นอกจากนี้สาเหตุที่ครูไม่ใช้อุปกรณ์การสอนประกอบการสอนก็เพราะเกรงว่า เมื่อใช้อุปกรณ์การสอนแล้วจะทำการสอนไม่ทันตามเวลาที่กำหนดไว้ อันจะมีผลให้ทำการสอนไม่ทันตามหลักสูตรด้วย

จะเห็นได้ว่า อุปกรณ์การสอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนของครู และนักเรียนในปัจจุบัน อุปกรณ์การสอนช่วยทุ่นแรงในการสอนของครู และช่วยเพิ่มพูนความรู้ของนักเรียน แต่ครูก็มีค่าใช้จ่ายอุปกรณ์การสอนประกอบการสอนกันมากนัก ปัญหาสำคัญที่ทำให้ครูไม่ใช้อุปกรณ์การสอนก็คือ ครูไม่สามารถผลิตอุปกรณ์การสอนเองได้ ใช้อุปกรณ์การสอนไม่ถูก ไม่ทราบว่าหาหีบหีบหรือหาความรู้ในการผลิตอุปกรณ์การสอนและหาความรู้ในเรื่องวิธีใช้อุปกรณ์การสอนได้จากที่ใด

การวัดผลการศึกษา

ในฐานะที่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษาโดยตำแหน่ง ศึกษาธิการอำเภอมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการจัดสอบไล่ประโยคประถมศึกษา ทั้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

³³ สุวรรณ เทียนหิรัญ, การสำรวจความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การสอน วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504.

และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 นอกจากนั้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผลการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2518 ข้อ 2 ได้กำหนดว่า ในการสอบไล่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้อำเภอพิจารณาดำเนินการ โดยให้อำเภอแต่งตั้งศึกษาธิการอำเภอกำหนดเป็นประธานกรรมการดำเนินการวัดผล

ชวาล แพทย์กุล³⁴ ได้ศึกษาเรื่องเทคนิคการวัดผลและได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดผลที่มีต่อการบริหารการศึกษาว่า ผู้บริหารสามารถใช้ผลการสอบเป็นพื้นฐานทำให้ทราบสถานภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น มาตรฐานความรู้ของเด็กสูงขึ้นหรือต่ำลงกว่าแต่ก่อน ช่วยให้ทราบวัตถุประสงค์และวิธีสอนต่าง ๆ นั้น โดยลดย่างไร ผู้บริหารอาจใช้ผลการสอบเป็นข้อมูลในการแจ้งให้ประชาชนทราบและใช้เป็นเครื่องมือแนะแนวครูใหม่ที่จะมาทำการสอน นอกจากนี้ยังใช้ผลการสอบเป็นข้อมูลสำหรับการแก้ไขปรับปรุงงานด้านบริหารโรงเรียน รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการแจ้งให้คณะครูในโรงเรียนทราบสถานภาพอันแท้จริงในโรงเรียนของตนอีกด้วย

ในการสร้างข้อสอบเพื่อทำการสอบไล่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ย่อมจะมีปัญหามากมาย เพราะเป็นการสอบไล่เด็กนักเรียนทั้งอำเภอ การเตรียมการที่สืบตั้งแต่การออกข้อสอบ การเก็บรักษาข้อสอบ การคำนึงถึงคุณภาพของข้อสอบให้ได้มาตรฐาน จะช่วยให้การดำเนินการสอบเป็นไปด้วยดี ภิญโญ สาธร³⁵ ได้ศึกษาเรื่องหลักการดำเนินการสอบแล้วได้เสนอแนะว่า ข้อสอบควรสร้างตั้งแต่กำลังสอนคือตอนใดสำคัญหรือการสอนใช้เวลามากหรือนั้นมากก็ทำเครื่องหมายไว้ในบันทึกการสอนหรือในคำบรรยายตั้งแต่สอน และควรสร้างจำนวนข้อสอบให้มากกว่าที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อ

³⁴ชวาล แพทย์กุล, เทคนิคการวัดผล (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2509), หน้า 25.

³⁵ภิญโญ สาธร, เรื่องเดิม หน้า 257.

มีการคัดเลือกหรือแก้ไขเวลาพิมพ์เป็นข้อสอบจริง ๆ จะไม่มีไว้เลือก เมื่อสร้างข้อสอบแล้ว ควรทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ประมาณ 2-3 วัน แล้วจึงนำมาพิจารณาใหม่ ถ้าพบข้อบกพร่องก็แก้ไขเสีย และระวังให้มีพิมพ์ผิดหรือตกหล่น ผู้สร้างข้อสอบควรเป็นผู้ตรวจข้อสอบเสียเอง พร้อมกับจับเวลาว่าเหมาะกับเวลาที่ให้นักเรียนทำเพียงใด นักเรียนทำเองควรใช้เวลาเท่าไร และควรสร้างเฉลยข้อสอบไวด้วย

สรุปได้ว่าศึกษาศึกษาการอำเภอบนพื้นฐานของผู้ดำเนินการสอบไล่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ปัญหาของศึกษาศึกษาการอำเภอบนด้านหนึ่งคือ ปัญหาด้านความเพียงพอของกำลังคน เพราะโดยทั่วไปแล้ว สำนักงานศึกษาศึกษาการอำเภอกแต่ละแห่งจะมีกำลังคนเพียง 3 คนเท่านั้น คือ ศึกษาศึกษาการอำเภอบน ผู้ช่วยศึกษาศึกษาการอำเภอบน เสมียนพนักงาน การดำเนินการจัดสอบจึงอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องในอำเภอและคณะครูในอำเภอ นับตั้งแต่การออกข้อสอบ การจัดพิมพ์ข้อสอบ การเก็บรักษาข้อสอบ การแต่งตั้งกรรมการควบคุมห้องสอบ การแต่งตั้งกรรมการตรวจกระดาษคำตอบ ถ้าศึกษาศึกษาการอำเภอบน ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารการศึกษาและคณะครูในอำเภอด้วยดีแล้ว ก็จะสามารถดำเนินการจัดสอบได้เรียบร้อย แต่ถ้าวหาไม่ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากผู้บริหารและคณะครูในอำเภอ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการจัดสอบแก่ศึกษาศึกษาการอำเภอบนเป็นอย่างยิ่ง

ห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นศูนย์แห่งวิชาการที่ปวงที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง โรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งจึงควรจะมีห้องสมุดขึ้นทุกโรงเรียน โดยจัดหนังสือไว้ให้มากที่สุด และควรตระหนักว่าห้องสมุดของโรงเรียนประถมศึกษาชั้นนั้นเป็นห้องสมุดของนักเรียน มีไว้เพื่อนักเรียน การจัดห้องสมุดให้เหมาะสมกับวัยและชั้นของนักเรียน หรือให้เหมาะสมกับระดับการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาควรมีหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อจะได้ช่วยให้นักเรียนตามตามความอยากอ่านของเหมาะแก่วัยของเด็ก ในการจัดห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาชั้นนั้น ต้องคำนึงว่า เด็กประถมศึกษาไม่ชอบระเบียบข้อบังคับที่ยุ่งเหยิง

ไม่ชอบการห้ามปรามมิให้กระทำ แต่ชอบการส่งเสริม การขู่ ระเบียบข้อบังคับของ
ห้องสมุดจึงควร เป็นไปในทางส่งเสริมให้เด็กมีความสะดวกในการหยิบยืมหนังสืออย่าง
มากที่สุด การที่หนังสือจะฉีกขาดไป หรือสูญหายไปเพราะการอ่านของเด็กนั้น ถือว่าการ
เก็บหนังสือไว้ให้ใหม่อยู่ในตู้เก็บหนังสือเฉย ๆ

เกรียง เอี่ยมสกุล³⁶ ได้ศึกษาเรื่องความมุ่งหมายของห้องสมุดโรงเรียนและ
ได้กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การ เรียนของเด็ก เพราะ
ลำพังแต่การอ่านจากหนังสือภาคทฤษฎี หรือฟังครูอธิบายในชั้นก็ ยังไม่เพียงพอ นักเรียน
ควรจะได้รับ การส่งเสริมให้อ่านหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของประกอบอีกด้วย เพื่อเด็กจะได้
มีประสบการณ์หรือความรู้กว้างขวางออกไปอีก เป็นการช่วยการเรียนในชั้นเป็นอย่างดี
นอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียนควรจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความเพลิดเพลินของเด็ก เพราะเด็ก
ในวัยประถมศึกษาต้องการเพื่อน ต้องการความสนุกสนานและอยู่ในระยะเวลาที่ว่างมาก
หากส่งเสริมให้เด็กใช้หนังสือเป็นเพื่อน แสวงหาความเพลิดเพลินจากการอ่านหนังสือได้
มีใจแต่เพียงจะช่วยให้เด็กใช้เวลาว่างในทางที่ชอบเท่านั้น เด็กยังจะได้รับประโยชน์
จากการอ่านหนังสืออีกด้วย ความมุ่งหมายของการสร้างห้องสมุดโรงเรียนอีกประการหนึ่ง
ก็คือ เพื่อสร้างนิสัยการรักการอ่านหนังสือให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย นิสัยนี้เป็นนิสัยที่จำเป็น
อย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่เจริญแล้ว เป็นนิสัยที่ช่วยตนเองได้ในอนาคต เป็นนิสัยของผู้ที่ทำงาน
โดยอาศัยหลักวิชา นิสัยนี้จะเกิดขึ้นได้จำเป็นจะต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ เหมือนนิสัยที่ดี
อื่น ๆ เช่นเดียวกัน

พนัส หันนาคินทร์³⁷ ได้ศึกษาเรื่องลักษณะของห้องสมุดที่ดีแล้ว ได้เสนอแนะ
ว่า ห้องสมุดที่ดีจะต้องมีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่ได้รับการฝึกอบรมในวิชาบรรณารักษะอยู่เป็น
ประจำ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ควรมีครูที่มีความรู้ในด้านนี้มาทำหน้าที่บรรณารักษะของสมุด

³⁶เกรียง เอี่ยมสกุล, เรื่องเดิม หน้า 153 - 154.

³⁷พนัส หันนาคินทร์, เรื่องเดิม หน้า 150 - 151.

ต้องมีหนังสืออุทิศเพียงพอแก่ความต้องการของนักเรียนในระดับชั้นนั้น ๆ คำว่าเรียน และหนังสืออ่านประกอบต้องมีให้พอ มีการจัดระเบียบที่ดี มีที่สำหรับวางหนังสือสะดวก แยกการหยิบและการคืนควรมีโต๊ะสำหรับอ่านและเขียนเพียงพอแก่จำนวนนักเรียนที่ใช้ห้องสมุด มีการเก็บสถิติของจำนวนนักเรียนที่ใช้ห้องสมุด จำนวนผู้ยืม จำนวนหนังสือหายหรือสูญเสียไปควมยเหตุต่าง ๆ มีเครื่องมือช่วยงานของบรรณารักษ์ เช่น เครื่องมือซ่อมหนังสือ แคนตาล็อกหนังสือเพื่อสั่งซื้อ และระบบสำหรับกรยืมหนังสือควรจะเป็นไป ในทางให้ความสะดวกแก่นักเรียนที่จะยืม มีเครื่องช่วยกระตุ้นให้นักเรียนอยากจะอ่านหนังสือ เช่น การแสดงหนังสือที่เพิ่งได้รับใหม่ เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้ว โรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากจะมีฐานะการเงินไม่ค่อยดีนัก ห้องสมุดโรงเรียนมักตั้งขึ้นมาควมยซื้อหนังสือไปยังหน่วยราชการต่าง ๆ หรือขอไปยังองค์การหรือหน่วยงานของเอกชน วิธีการเช่นนี้มักจะไม่ได้รับหนังสือที่เหมาะสมแก่เด็ก เมื่อได้มาแล้วก็มักจะเก็บรักษาไว้ในห้องสมุดและมีประโยชน์น้อยเต็มที่ ทางที่ดีควรต้องตั้งคนเลือกเฟ้นหนังสือเข้าห้องสมุดเฉพาะหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเท่านั้น โรงเรียนที่มีเงินบำรุงการศึกษา มีรายได้หรือมีงบประมาณช่วยเหลือ จะสามารถจัดห้องสมุดของโรงเรียนได้เป็นหลักฐานและเหมาะสม หากจะขอคำแนะนำเรื่องการจัดห้องสมุดไปยังสมาคมสภาของประเทศไทย ครูสภา หรือหน่วยศึกษานิเทศก์ส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค ก็จะได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอควรส่งเสริมแนะนำให้โรงเรียนประถมศึกษาจัดทำห้องสมุดโรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลให้คุณภาพการศึกษาของนักเรียนดีขึ้นด้วย

จากการศึกษาขอบเขตการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดของศึกษาธิการอำเภอ จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมาย ตามคำสั่ง ตามระเบียบ ตามหนังสือสั่งการของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอไว้มากมายหลายประการด้วยกัน เช่น การนิเทศการศึกษา การควบคุมการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร การควบคุมแบบเรียน การดำเนินการจัด

สอบไล่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 การใช้ประมวลการสอน การ
 อนุญาตการใช้ตารางสอนประกอบกับงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในโรงเรียนสังกัดองค์
 การบริหารส่วนจังหวัดก็มีเพียงงานด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวไม่รวมถึงงานด้าน
 อื่น ๆ³⁸ จึงทำให้เราเชื่อได้ว่า ความรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัดควรจะมีคุณภาพสูงขึ้น แต่จากหนังสือของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
 ที่ มท 0327/9442 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2515 เรื่อง การตรวจโรงเรียนประชาบาล
 ได้แจ้งว่า โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังมีปัญหาทางด้านวิชาการอยู่มาก
 เช่น ปัญหาที่นักเรียนสอบตกต้องเรียนซ้ำชั้น ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพทางการศึกษายังตกต่ำ
 ไม่สูงเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความคิดขึ้นมาว่า น่าจะได้มีการวิจัยการปฏิบัติ
 งานด้านวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดของศึกษานิเทศก์อำเภอว่า
 ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ใดมากน้อยเพียงไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบางที่ทำให้ไม่สามารถ
 ปฏิบัติงานด้านวิชาการได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานด้าน
 วิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดของศึกษานิเทศก์อำเภอ จาก
 พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งและหนังสือสั่งการของ
 กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งศึกษาหลักการบริหารงานด้าน
 วิชาการจากนักการศึกษาของไทยและต่างประเทศ แลวนำเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้มา
 สร้างแบบสอบถาม เพื่อนำไปศึกษาและสำรวจความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอใน
 ภาคเหนือ วิธีการสร้างแบบสอบถาม ตลอดจนกระบวนการดำเนินการวิจัย การเก็บ
 รวบรวมข้อมูล จะได้อธิบายโดยละเอียดในตอนต่อไป

³⁸กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, เรื่องเดิม หน้า 40 - 41.